

Bestselger i ny utgave

Finn Wischmann: Norsk fargeflora. 5. utgave. Tegninger: Björn Ursing og Björn Gidstam. NKS-Forlaget, 273 sider, illustrert farger og svart-hvitt, 1998. ISBN 82-508-1833-4.

Dette er en bestselger siden vi allerede har nådd 5. utgave av denne tradisjonsrike floraen. Det er en typisk «bla og finn»-flora. Hovedvekta er lagt på tegningene og de korte beskrivelsene som står til dem. I innledningen fins riktignok to bestemmelsesnøkler, hvorav den ene følger Linnés seksualsystem. Selv om nøklene er vellagete og Linnés system har sin historiske interesse, tviler jeg på hvor mange av dem som floraen henvender seg til som noen gang kommer til å bruke dem.

Tegningene er gjennomgående av høy kvalitet og skarpe i detaljene. Dessverre er noen av dem i blasseste laget, særlig har det gått ut over planter med røde, fiolette og blå blomster. Sistnevnte farge har falt særs uheldig ut i trykken, verken fjellflokk, blåveis, tyrihjel, fagerklokke eller nesle-

klokke likner seg selv. Derimot er jeg imponert over hvor tydelig og karakteristiske representantene for gras-, starr- og sivfamilien framkommer på tegningene.

Til å være en svensk original er det likevel tatt med mange kyst-, fjell- og nordnorske planter – noe som ofte pleier å være sørgelig underrepresentert når utenlandske floraer skal omsettes til norsk. At ikke alle fjellets rublommer, arver osv er med, er helt tilgivelig. Disse er dessuten så vriene at selv de beste tegninger ikke er nok til å kunne identifisere dem. En del planter er dessuten føyd til i teksten. Dette dreier seg om beslektete arter til de avbildete.

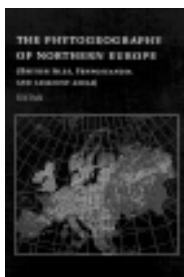
Noen småfeil har sneket seg inn her og der, men ikke mange. Jeg har funnet at åkerrødtopp på side 223 er blitt til engrødtopp (riktig) på side 222. På side 63 står både svenskegras og *Koeleria glauca* uten tegning – noe som ikke gjør noe, siden den første bare er funnet et par ganger i Norge og den siste mangler i vår flora.

Teksten er fritt bearbeidet av Finn Wischmann. Her fins et vell av hans treffsikre nøkkelkarakterer til å skille de ulike artene. Norsk fargeflora er derfor også en verdifull samling wischmannske kjennetegn til både nybegynneren og den viderekommende feltbotanikeren.

Klaus Høiland

Godt, men dyrt, om Nord-Europas plantegeografi

Eilif Dahl: The phytogeography of Northern Europe. Cambridge University Press 1998. XII + 297 s.

«The phytogeography of Northern Europe» er en bok jeg har ventet nysgjerrig på i flere år. Tittelen har allerede en god stund stått på listene til ulike fagbokhandler som «i kjømda», men utgivelsen har trukket ut. En viktig årsak er utvilsomt at Eilif Dahl ikke rakk å gjøre verket ferdig før han døde.

Sluttredigeringen er utført av Gro Gulden, med god støtte i John Birks.

Boken innledes med en presentasjon av plantegeografiens mål og metoder, fulgt av en kort beskrivelse av klima (7 sider) og jordsmonn (4 sider) i Europa. Dernest følger en gjennomgang av den europeiske floraens historie, med hovedvekten på kvartær (de siste 2-3 millioner år).

Dahls bortgang kan kanskje forklare at «overvintringsteorien» har fått uventet liten plass. I de siste årene av sitt liv brukte Dahl adskillig tid og spalteplass på å argumentere for sitt syn om at mange av fjellplantene måtte ha overlevd istidene på refugier langs norskekysten. Denne debatten er tonet sterkt ned i «The phytogeography of Northern Europe». Det eneste som er igjen, er en kort

og ganske nøytral redegjørelse for den geologiske historien til den nåværende nordeuropeiske floraen (14 sider), hvor innvandring under og etter nedsmeltingen av den siste innlandsisen har fått en mye sterkere vektlegging enn i Dahls øvrige skrifter. Noen spor av den gamle debatten gjenstår i et senere kapittel (om endemiske arter og andre avvikende utbredelsesmønstre, som disjunksjoner og sentriske arter).

Hovedvekten i verket ligger imidlertid på dagens utbredelsesmønstre i Europa, og hvordan de i mange tilfeller kan forklares ved hjelp av artenes klimakrav og -toleranse. Utgangspunktet for vurderingen er i hovedsak utbredelseskartene fra «Atlas Florae Europaeae», hvor forekomsten av arter innen Europa er angitt i 50 x 50 km ruter etter UTM-systemet. Samkjørt med klimatiske parametre gir de for mange arter et svært så overbevisende sammenfall.

Teksten er bygd opp som en gjennomgang og diskusjon av de floristiske hovedelementene: det atlantiske og oseaniske elementet (15 sider), det termofile elementet (26 sider), det boreale elementet (12 sider), de arktiske, alpine og montane elementene (17 sider) og arter med avvikende mønstre: endemiske, disjunkte og sentriske (39 sider). Det hele rundes av med en kort omtale av kulturspredte (antropokore) arter (8 sider). Et planlagt kapittel om vannplantenes utbredelse måtte utgå på grunn av Dahls bortgang.

I disse avsnittene får Dahl på en utmerket måte oppsummert hovedtrekkene i Nord-Europas plantegeografi. Teksten er lettlest og klar, og et rikt referanseverk gjør det lett å nøste videre på de mange og interessante trådene. Selv om boken ifølge tittelen er innskrenket til Nord-Europa, sveiper den i realiteten over det meste av Europa. Faktisk er det bare så vidt Dahl tar seg bryet med å definere hva han mener med «Nord-Europa», uten at det føles som noe stort savn (i appendiks II er området innskrenket til De britiske øyer og Fennoskandia; sistnevnte avgrenset som Norge, Sverige og Finland.)

På sett og vis utgjør «The phytogeography of Northern Europe» en oppsummering av Dahls (og mange andres arbeid) gjennom en lang rekke år. Med dagens jevnt økende strøm av publikasjoner, er denne typen sammenfattende tekster viktigere og av større nytteverdi enn noensinne før. De forutsetter imidlertid at forfatteren kjenner sitt felt - og Dahl er en utmerket reisefører.

Min viktigste innvending mot boken er prisen. Seksti engelske pund gir med dagens kurs lett en pris på godt over 800 kroner i Norge – hårreisende

dyrt for en langtfra luksuriøst utstyrt bok på 297 sider. Stiv perm er ingen unnskyldning for stiv pris! Verket er bare illustrert med strektegninger og kart, og inneholder ikke ett eneste bilde.

Oppsettet av appendiks II tyder nærmest på at forlaget har prøvd å gjøre boken tykkere enn nødvendig for å dempe prissjokket. Dette omfangsrike tilleggget, som opptar flere sider enn noen av bokens øvrige kapitler, inneholder en liste over nordeuropeiske karplanter, med angivelse av de klimaparametre (f.eks. middeltemperatur i kaldeste vintermåned) som antas å begrense utbredelsen. Oppsettet er i utgangspunktet svært så romslig, med lite tekst pr. side. For svært mange av artene er det heller ikke kjent (eller angitt) noen begrensende klimaparametre. Eller, som forfatteren selv uttrykker det (på s. 162): verdiene er bare tatt med når de er realistiske og økologisk sannsynlige. Noen trykfeil har forøvrig sneket seg inn – jeg nekter f.eks. å tro at midlere årlig maksimumstemperatur i de UTM-rutene hvor finnjamne *Diphasiastrum complanatum* ssp. *montellii* finnes er -11 °C. Så kaldt er det i hvert fall ikke der jeg har sett underarten!

For de artene hvor verdier ikke er angitt (et meget stort antall), gir tabellen ingen annen informasjon enn om arten er indigen, naturalisert, efemær eller endemisk på De britiske øyer eller i Fennoskandia. Side 179 lister f.eks. opp 31 arter, men angir bare begrensende klimaparametre for 5 av disse. Etter mitt syn kunne artene uten angivelse av klimaparametre vært skåret bort - det finnes nok av floraer som gir langt mer utførlige opplysninger om artenes forekomst innen det aktuelle området, og Dahls bok er et kostbart alternativ. Med et mer rasjonelt oppsett, kunne appendiks II uten tvil vært skåret sterkt ned fra sitt nåværende omfang på 72 sider – 20 sider hadde antakelig gitt rikelig plass.

Dessverre er det nok tvilsomt om forlaget hadde satt ned prisen selv om sidetallet ble redusert med en femtedel eller deromkring. Med en så høy pris, er jeg redd det bare er bibliotekene som kommer til å kjøpe verket. Det er synd, for «The phytogeography of Northern Europe» er et viktig verk i norsk og europeisk plantegeografi, og fortjener å stå i bokhyllene hos mange botanikere – og andre som er interessert i karplantenes utbredelse i Europa. I tillegg er verket, supplert med en del tilleggslitteratur, godt egnet som lærebok i plantegeografi. Jeg er imidlertid redd det er svært få studenter som har råd til å kjøpe den.

Torbjørn Alm

FIRBLADET

Often, A. 1998. Funn av vårveronika (*Veronica verna*) i Ås kommune, samt litt om artens økologi, morfologi og plantegeografi. Firbladet 11:3:2-3. Interessant drøfting av artens historie i Norge.

Berg, T. 1998. Hvordan er strandkarse kommet til Norge? Firbladet 11:3:3-6. Denne artikkelen har "krysset" Halvorsen & Grøstads artikkel i Blyttia 2/1998 i produksjonen, slik at artiklene ikke refererer til hverandre.

FORUM FOR UNIVERSITETSHISTORIE

Forum for universitetshistorie, Universitetet i Oslo, utgir en skriftserie. Nummer 2/1998 i denne skriftserien heter "Fra Mester Geble til Charles Darwin. Trekk fra matematikkens og naturvitenskapens tidlige historie i Norge". Vi sakser de botaniske/biologiske bidragsyterne:

Eckblad, F.-E. 1998. Botanikkens historie i Norge før Universitetets opprettelse. Forum for universitetshistorie Skriftserie 2/1998: 9-33.

Sunding, P. 1998. Christen Smith, pionér som turist og botaniker. Forum for universitetshistorie Skriftserie 2/1998: 34-43.

Lie, T. 1998. Johan Sørensen – opplysningsmann og Darwins forlegger i Norge. Forum for universitetshistorie Skriftserie 2/1998: 126-146.

POLARFLOKKEN

Alm, T. Floraen i Finnmark. Polarflokken. Torbjørn Alm utgir sakte og sikkert en fylkesflora for Finnmark familie for familie i form av artikler i Polarflokken. Del 12 utgjør en "supplerende litteratur-oversikt", her finnes bl.a. referanser til alle de tidligere delene, i tillegg til annen litteratur som berører Finnmarks flora. Vi tar med en oversikt over de hittil utkomne delene av floraen med familiene de inneholder:

1. Innledning. 15(1):45-98, 1991.
2. Liljefamilien (Liliaceae s.l.). 15(1):99-120, 1991.
3. Tillegg til inndelingen. 16(1):69-88, 1992.
4. Marihåndfamilien (Orchidaceae). 16(1):89-148, 1992.
5. Perikumfamilien (Hypericaceae). 16(1):149-152, 1992.
6. Lyngfamilien (Ericaceae). 17(1):7-54, 1993.
7. Ertefamilien (Fabaceae). 17(1):55-114, 1993.
8. Tamariskfamilien (Tamaricaceae). 17(1):115-118, 1993.

9. Kornellfamilien (Cornaceae). 17(1):119-122, 1993.
10. Fjellprydfamilien (Diapensiaceae). 17(1):123-126, 1993.
11. Sildrefamilien (Saxifragaceae). 21(1):73-108, 1997.
12. Supplerende literaturoversikt. 22(1):51-79, 1998.
13. Vasskransfamilien (Zannichelliaceae). 22(1):81-82, 1998.
14. Ålegressfamilien (Zosteraceae). 22(1):83-84, 1998.
15. Småburknefamilien (Aspleniaceae). 22(1):85-92, 1998.

Alsos, I.G., Alm, T. & Engelskjøn, T. 1998. Finnes polarblokkbær og "småtyttebær" i Nord-Norge? Polarflokken 101-110. En gjennomgang av de nordlige underartene av blokkbær og tyttebær med karakterer, samt en oppsummering av steder der planter som muligens kan representere disse taksaene er samlet.

RAPPORTER

Bratli, H. & Gaarder, G. 1998. Kartlegging av biologisk mangfold i bekkeløfter i Ringebu kommune, Oppland. Botanisk hage og museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 3.

Fremstad, E. 1998. Flommark langs Glåma i Hedmark. En botanisk inventering. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 7/98.

Often, A. 1998. Botanisk undersøkelse av sørberg i Østerdalene, Hedmark. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 10/97.

Often, A., Haugan, R., Røren, V. & Pedersen, O. 1998. Karplantefloraen i Hedmark: sjekkliste, plantegeografiske elementer og foreløpige utbredelseskart for 488 taksa. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 6/98.

Often & Røseings (1998) rapport "Plantelivet på Fornebuhalvkvøya med vekt på Oksenøya" (KEF - Komite for etterbruk av Fornebu, se "Andre Blader" i Blyttias forrige hefte) kan leses på KEFs hjemmeside <http://home.powertech.no/kefik/fornebu/>

SULTANIA

Eckblad, F.-E. 1996. The art of making herbaria, how and when did it start? Sultania 1(2):69-71. Sultania er et relativt nytt, pakistansk botanisk tidsskrift, utgitt i Peshawar.